

พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดทำข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
กรณีศึกษา อ่างเก็บน้ำสนามบิน อำเภوبرาญชา จังหวัดบุรีรัมย์

โดย ส่วนอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่ 1 นครราชสีมา
สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 กรมทรัพยากรน้ำ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ชุ่มน้ำประเทศไทย

พื้นที่ชุ่มน้ำ คือ อะไร

ตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือ อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ในมาตรา 1.1 และ มาตรา 2.1 กล่าวว่า "พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) หมายถึง พื้นที่แหล่งน้ำทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่ง และน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงชายฝั่งทะเล และที่ในทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร"

ดังนั้นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงรวมถึง ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ กระจัง (ตระพัง) บาราย แม่น้ำ ลำธาร แคว หนอง ชานคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระ ทะเลสาบ แอ่งลุ่ม กุด ทุ่ง กว๊าน มาบป่ง ทาม สบูน แก่ง น้ำตก หาดหิน หาดกรวด หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล ชายฝั่ง ทะเล พืดหินปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล คุ้ง อ่าว ดินดอนสามเหลี่ยม ช่องแคบ ชะวากทะเล ตะกาด หนองน้ำกร่อย ป่าพรุ ป่าเลน ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าจาก ป่าเสม รวมทั้งนาข้าว นาเกลือ บ่อปลา อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้

1. พื้นที่ชุ่มน้ำทางทะเล และชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal Wetlands) ได้แก่ เกาะ หาดหิน แนวปะการังชายฝั่ง หญ้าทะเล หาดทราย แหล่งน้ำกร่อย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล คุ้ง อ่าว ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ชะวากทะเล ป่าชายเลน ป่าโกงกาง และป่าชายหาด เป็นต้น
2. พื้นที่ชุ่มน้ำภายในแผ่นดินใหญ่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (Inland Wetlands) ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ กระจัง แม่น้ำ ลำธาร แคว หนอง ชานคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระ ทะเลสาบ แอ่ง ลุ่มกุด ทุ่ง กว๊าน ป่าบุง ป่าทาม พรุ สบูน น้ำตก แก่ง เป็นต้น
3. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-made Wetlands) ได้แก่ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ นาข้าว นาเกลือ สระน้ำ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่เกษตรกรรมแบบมีน้ำท่วมถึงแบบถาวรและชั่วคราว การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำฟาร์ม และคลองส่งน้ำต่าง ๆ เป็นต้น

เกณฑ์การพิจารณาจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ใช้เกณฑ์การจำแนกภายใต้มาตรา 2 ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเกณฑ์ดังกล่าวมี 4 ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้น้ำในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้พันธุ์ปลาในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ
2. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 3 ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ

3. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 2 ข้อ คือ เกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ และเกณฑ์ที่ประเมินจากความสำคัญที่มีต่อท้องถิ่น

อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) คืออะไร

อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ได้ถูกกำหนดและตั้งชื่อตามชื่อสถานที่จัดให้มีการประชุมเพื่อรับรองอนุสัญญาเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 ณ เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษา อนุรักษ์ และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วโลก รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2518 และเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงได้กำหนดให้ทุกวันที่ 2 กุมภาพันธ์ของทุกปีเป็นวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (World Wetlands Day) ประเทศไทยได้เข้าร่วมภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ในลำดับที่ 110 เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2541

ดังนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ หรือแรมซาร์ไซต์ (Ramsar Site) จึงหมายถึง พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่มีคุณสมบัติทางนิเวศวิทยา เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น เป็นพื้นที่ที่ทำได้ยาก มีลักษณะพิเศษเฉพาะ เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีสถานภาพหรือมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ หรือมีภาวะถูกคุกคามในระดับโลก และได้รับการบรรจุในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญา

ทะเบียนรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้สำรวจและพบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำ ประกอบด้วยป่าชายเลน ป่าพรุ หนอง บึง สบู่ ทะเลสาบและแม่น้ำกระจายอยู่ทั่วประเทศ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 22.88 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.75 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยแบ่งกลุ่มตามลำดับความสำคัญตามอนุสัญญาแรมซาร์ได้ ดังนี้

1. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) 15 แห่ง
2. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 69 แห่ง
3. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ 47 แห่ง
4. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น **จำนวน 36,408 แห่ง** (กอน.ทณ., พ.ย.2565)

ที่	ชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำ	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	ลำดับที่	ประกาศขึ้นทะเบียน
1	พรุควนขี้เสียน	พัทลุง	3,085	948	13 กันยายน 2541
2	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโชน	บึงกาฬ	13,837.50	1098	5 กรกฎาคม 2544
3	ดอนหอยหลอด	สมุทรสงคราม	546,875	1099	5 กรกฎาคม 2544
4	ปากแม่น้ำกระบี่	กระบี่	133,120	1100	5 กรกฎาคม 2544
5	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย	เชียงราย	2,712.50	1101	5 กรกฎาคม 2544
6	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนสุทธานุภาพ (พรุโต๊ะแดง)	นราธิวาส	125,625	1102	5 กรกฎาคม 2544
7	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง - ปากแม่น้ำตรัง	ตรัง	515,745	1182	14 สิงหาคม 2545
8	อุทยานแห่งชาติแหลมสน - ปากแม่น้ำกระบี่ - ปากคลองกะเปอร์	ระนอง	677,625	1183	14 สิงหาคม 2545
9	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	สุราษฎร์ธานี	63,750	1184	14 สิงหาคม 2545
10	อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	พังงา	250,000	1185	14 สิงหาคม 2545
11	อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	ประจวบคีรีขันธ์	43,074	2238	14 มกราคม 2551
12	กุตติง	บึงกาฬ	16,500	1926	19 มิถุนายน 2552
13	เกาะกระ	นครศรีธรรมราช	2,337.50	2152	12 สิงหาคม 2556
14	หมู่เกาะกระ - เกาะพระทอง	พังงา	122,800	2153	12 สิงหาคม 2556
15	แม่น้ำสงครามตอนล่าง	นครพนม	34,381	2420	15 พฤษภาคม 2562

พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) 15 แห่ง ของประเทศไทย

พื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5

สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การจัดสรรน้ำ การใช้น้ำ การป้องกันและบรรเทาความเสียหาย อันเกิดจากทรัพยากรน้ำในพื้นที่รับผิดชอบ 4 จังหวัดประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ซึ่งมีพื้นที่ชุ่มน้ำในที่อยู่ในความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

- 1.พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 5 แห่ง คือ 1) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก 2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด 3) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน 4) ลำปลายมาศ และ 5) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- 2.พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ 3 แห่ง คือ 1) แม่น้ำมูลและบึงทาม 2) สบแม่ลำมูลชี และ 3) อุทยานแห่งชาติทับลาน
- 3.พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จำนวน 10,765 แห่ง (กอน.ทน., พ.ย.2565)

แต่หากพิจารณาเป็นรายพื้นที่จังหวัดจะสามารถจำแนกข้อมูลได้ดังนี้

จังหวัด	พื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ	พื้นที่ชุ่มน้ำระดับชาติ	พื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่น จำนวน (แห่ง)
นครราชสีมา	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	อุทยานแห่งชาติทับลาน	3,243
บุรีรัมย์	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน ลำปลายมาศ	แม่น้ำมูลและบึงทาม	2,210
สุรินทร์	-	แม่น้ำมูลและบึงทาม	3,001
ศรีสะเกษ	-	สบแม่ลำมูลชี แม่น้ำมูลและบึงทาม	2,311
รวม	5 แห่ง	3 แห่ง	10,765

ที่มา : กองอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ พฤศจิกายน 2565

โครงสร้างของเอกสารข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสาธารณะและพื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสถามบิณ อำเภอบริรักษ์ จังหวัดบุรีรัมย์

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสถามบิณ เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝ่ายสัมพันธมิตรใช้เป็นที่พักเครื่องบินเพื่อส่งเสบียงอาหาร และเมื่อสงครามยุติทางราชการจึงให้พื้นที่นี้เป็นสาธารณะประโยชน์ และเป็นที่พักผ่อนของชาวอำเภอบริรักษ์ เดิมเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 มีการทำคันกันอ่างเก็บน้ำ มีลำน้ำหลายสายเชื่อมโยงกับอ่างเก็บน้ำ ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบริรักษ์ จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากตัวเมืองบุรีรัมย์ตามทางไปอำเภอบริรักษ์ 41 กิโลเมตร ริมทางหลวงหมายเลข 219 ก่อนถึงอำเภอบริรักษ์ 4 กิโลเมตร โดยรวมเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ทุ่งโล่ง ทุ่งนาล้อมรอบพื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 2.56 ตารางกิโลเมตร (1,600 ไร่) ที่เหลือเป็นพรวุฒา ระดับน้ำลึกเฉลี่ย 3 – 3.5 เมตร บริเวณที่ลุ่มใกล้เคียงส่วนใหญ่ทำนา

1. ข้อมูลที่ตั้ง และระบบลุ่มน้ำ

• ชื่อแหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำสถามบิณ

• ที่ตั้ง บ้านบริรักษ์ ตำบลบริรักษ์ อำเภอบริรักษ์ จังหวัดบุรีรัมย์

• สถานะความสำคัญ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

• พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตอนุรักษ์

• เนื้อที่ มีพื้นที่ 3,568 ไร่ หรือ 5.71 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่ทั่วไปแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นพื้นน้ำ เนื้อที่ประมาณ 1,600 ไร่ หรือ 2.56 ตารางกิโลเมตร และส่วนที่เป็นพื้นที่ลุ่ม ทุ่งโล่งเนื้อที่ประมาณ 1,968 ไร่ หรือ 3.15 ตารางกิโลเมตร

• พิกัดภูมิศาสตร์ 14.639722, 103.069167

• อาณาเขต

- ทิศเหนือ จดบ้านโนนสวรรค์ ตำบลบริรักษ์ อำเภอบริรักษ์ จังหวัดบุรีรัมย์
- ทิศตะวันออก จดบ้านปลัด ตำบลจันตุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
- ทิศใต้ จดบ้านบริรักษ์ ตำบลบริรักษ์ อำเภอบริรักษ์ จังหวัดบุรีรัมย์
- ทิศตะวันตก จดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2445 (บริรักษ์ – บุรีรัมย์)

• ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 150 – 160 เมตร

• แม่น้ำสายหลัก แม่น้ำมูล ลุ่มน้ำสาขา ลำปะเทีย , ลำชี

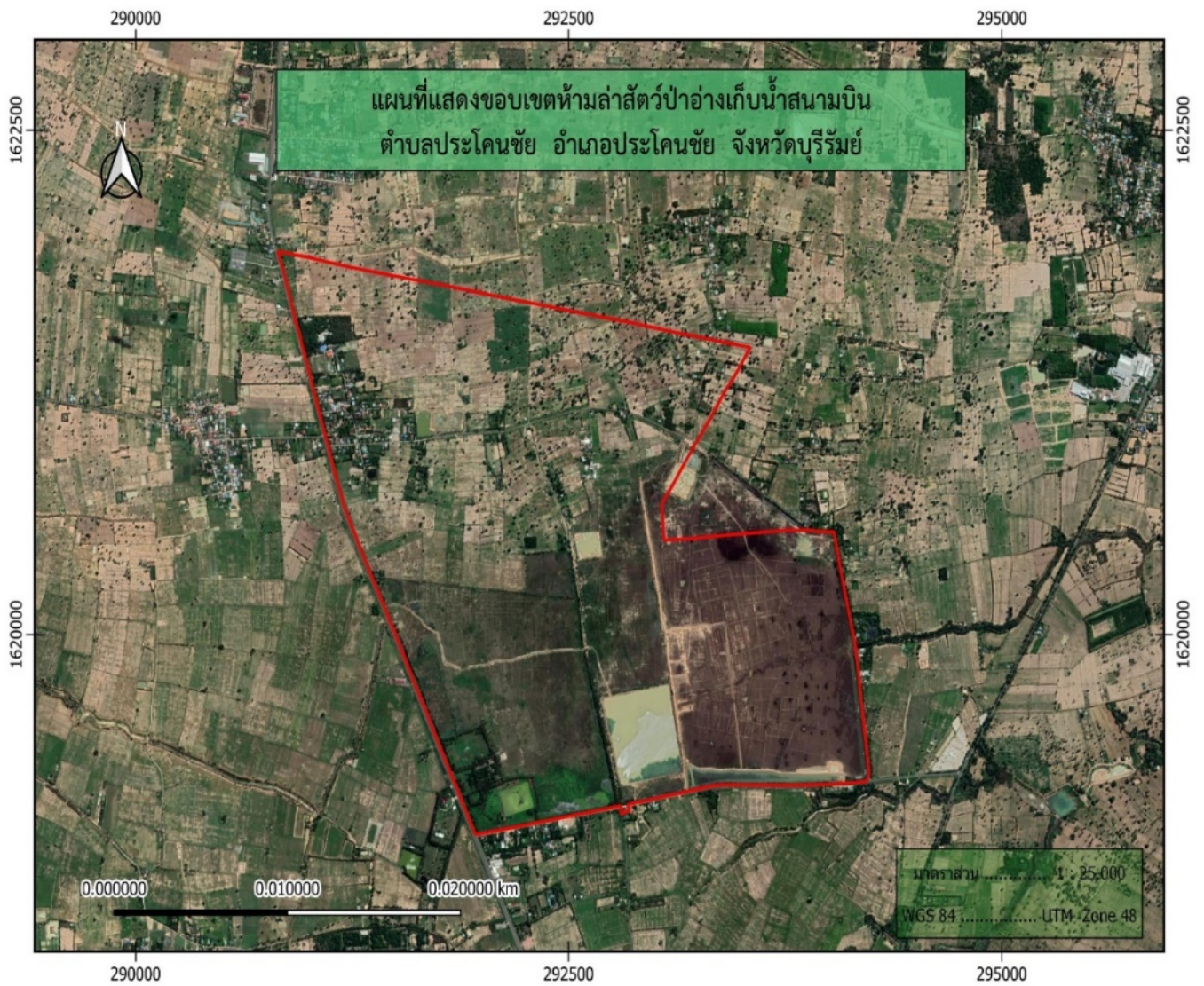
• ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย (ปี 2565) ประมาณ 95 มิลลิเมตร

• ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยราย 500,000 ล้านลูกบาศก์เมตร

• ความจุกักเก็บน้ำได้ประมาณ 6,500,000 ล้านลูกบาศก์เมตร

• ความลึกเฉลี่ย 3 – 3.5 เมตร

• การประกาศเขตคุ้มครอง/อนุรักษ์ เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2523 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสถามบิณ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 กรกฎาคม 2523 เป็นต้นไป

2. แผนงาน/โครงการที่ด้านพัฒนาแหล่งน้ำ และโครงการสำคัญในพื้นที่

- 1) แผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน (พ.ศ. 2566 – 2575)
- 2) แผนงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
 - โครงการสร้างประตูปรับน้ำ ดำเนินโครงการโดยกรมชลประทาน จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2563)
 - โครงการขุดลอกอ่างเก็บน้ำสนามบิน ดำเนินโครงการโดยกรมชลประทาน จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2563)
 - โครงการสร้างประตูปรับน้ำ ดำเนินโครงการโดยกรมชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์ (พ.ศ. 2566)
 - โครงการขุดลอกอ่างเก็บน้ำสนามบิน ดำเนินโครงการโดยกรมชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์ (พ.ศ. 2566)

3. ความสำคัญ และการใช้ประโยชน์

- 1) เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์
- 2) เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของนกน้ำ สัตว์น้ำ และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สัตว์ป่าที่อาศัยในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ป่าจำพวกนก มีทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพ จากการสำรวจมีการพบนกถึง 227 ชนิด เป็นนกน้ำ 87 ชนิด นกป่า-ทุ่ง 140 ชนิด มาอาศัยอยู่หากินตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์ ของทุกๆ ปี จะมีนกอพยพเข้ามาอาศัยหากิน และยังเป็นสถานที่ปล่อยนกกระเรียนพันธุ์ไทย ซึ่งเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ที่เกิดจากการเพาะเลี้ยงของมนุษย์ออกสู่ธรรมชาติ
- 3) เป็นพื้นที่ ที่ได้รับการเสนอเป็นพื้นที่เครือข่ายอนุรักษ์นกอพยพตามโครงการความร่วมมือพันธมิตรสำหรับการอนุรักษ์นกอพยพ และการใช้ประโยชน์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกอพยพอย่างยั่งยืนในเส้นทางในเส้นทางการบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย ตามที่คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำได้มีมติเห็นชอบในคราวประชุมครั้งที่ 1 /2557 วันที่ 11 มีนาคม 2557
- 4) เป็นแหล่งทรัพยากรที่ชุมชนโดยรอบสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้
- 5) เป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับการผลิตน้ำประปาให้กับเทศบาลประโคนชัย และน้ำเพื่อการชลประทาน
- 6) เป็นแหล่งท่องเที่ยวดูนก – ศึกษาธรรมชาติ สำรวจชนิดนก ประชากรนก เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาอบรมของนักเรียนนักศึกษาในพื้นที่

4. ข้อมูลพื้นฐาน

4.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ในลุ่มน้ำมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

- 1) พื้นน้ำเป็นอ่างเก็บน้ำ และน้ำท่วมถึง พื้นที่ประมาณ 1,700 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา
- 2) พื้นที่ราบลุ่ม ทุ่งโล่ง มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ห่างๆ ทั่วๆ ไป ประมาณ 24 ชนิด มีพื้นที่ 1,867 ไร่ 1 งาน

80 ตารางวา

4.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน ตั้งอยู่ในเขตอีสานใต้ เป็นพื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำมูล ลำชี้น้อยตอนบน จัดอยู่ในภูมิภาคแบบมรสุมเขตร้อน โดยมีระยะช่วงฤดูฝนสลับกันช่วงอากาศแห้งแล้ง ซึ่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน อุณหภูมิระหว่าง 34.2 - 39.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเดือนเมษายน 41.7 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 13.2 - 14.2 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 95 มิลลิเมตร ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 72% ลักษณะภูมิอากาศจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ในแถบของลมมรสุมเขตร้อน ลักษณะของลมฟ้าอากาศและปริมาณน้ำฝน จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมเป็นสำคัญ ลมมรสุมที่พัดผ่าน คือ

1) ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่บริเวณภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิดฝนตก แต่จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับปริมาณน้ำฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นอยู่ ปริมาณน้ำฝนส่วนใหญ่มาจากอิทธิพลของลมพายูในทะเล

2) ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดจากแคว้นไซบีเรียและทางตอนเหนือของประเทศจีนทำให้เกิดความหนาวเย็นและความแห้งแล้งโดยทั่วไป โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับผลกระทบค่อนข้างสูง ฤดูกาลในจังหวัดบุรีรัมย์ มี 3 ฤดู ในแต่ละฤดูจะมีช่วงเวลาไม่คงที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและอิทธิพลของลมมรสุมเป็นหลัก แต่โดยทั่วไป พอสรุปได้ดังนี้

ฤดูร้อน อยู่ระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์ หรือมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม อากาศร้อน อบอ้าว และร้อนจัดมากในบางช่วง ส่งผลให้เกิดความแห้งแล้งโดยทั่วไป

ฤดูฝน อยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคม หรือมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน บางปีฝนมาก บางปีฝนน้อย ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมและลมพายูตีเปรสชันในทะเลจีนใต้

ฤดูหนาว อยู่ระหว่างช่วงเดือนตุลาคม หรือพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม ความหนาวเย็นในแต่ละปีขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและร่องความกดอากาศต่ำจากประเทศจีน โดยทั่วไปจังหวัดบุรีรัมย์มีลักษณะอากาศคล้ายคลึงกับทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในเดือนมิถุนายน

4.3 ลักษณะทางธรณีวิทยาและปฐพีวิทยา

จากข้อมูลแผนที่ดินจังหวัดบุรีรัมย์ของกรมพัฒนาที่ดิน (พ.ศ.2550) ดินที่พบในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำอ่างเก็บน้ำสนามบิน โดยทั่วไปประกอบด้วยชุดดิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ชุดหนองกุ้ง (Nkg) เป็นดินตื้น พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียวสีน้ำตาล ปนเทา การระบายน้ำค่อนข้างเลว

2) ชุดดินธวัชบุรี(Th) เป็นดินลึกมาก พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาลปนเทา การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว

3) ชุดดินขำนิ (Cni) เป็นดินลึก พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทรายแป้งสีน้ำตาลปนทรายแป้งสี น้ำตาลปนเทา การระบายน้ำค่อนข้างเลว

4) ชุดดินขามทะเลสอ (Kts) เป็นดินลิกมาก พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินเป็นดิน ร่วนปนทราย สีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาล การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว

4.4 ทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าสนามบิน จำแนกตามสภาพพื้นที่เป็น 2 ส่วน หลักๆ คือ

1) พื้นที่ที่อยู่เหนือพื้นที่ชุ่มน้ำ สภาพป่าดั้งเดิมเป็นป่าเต็งรัง ปัจจุบันมีไม้ยืนต้นขึ้นอยู่กระจายห่างๆ ในพื้นที่ประมาณ 1,867 ไร่ มีต้นไม้ขึ้นอยู่ห่างๆ ทั่วๆ ไป ประมาณ 24 ชนิด เช่น ยางเหียง พญาเสือ หว้า ตะโกนา มะค่าแต้ กัดลิ้น เต็ง พลวง ประดู่ สะแบง กระบก สะเดา ตีนนก ตะคร้อ จั้วป่า มะม่วงป่า ส้มเสี้ยว มะกอก โพธิ์ เป็นต้น

2) พื้นที่ที่เป็นพื้นที่กักเก็บน้ำหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ พบพันธุ์ไม้ทั้งหมดจำนวน 51 ชนิด 28 วงศ์ เช่น กก สามเหลี่ยมหรือฝอย ฤๅษี ไมยราบยักษ์ กล้วยาไทร กล้วยาคา หัวทรงกระเทียม บัวหลวง บัวบา ดีปลีน้ำ สันตวา ใบพาย จอก จอกหูหนู ผักบุ้ง แพงพวนน้ำ ผักไผ่น้ำ สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายหางกระรอก เป็นต้น

4.5 ทรัพยากรสัตว์ป่า

สัตว์ที่พบมากจะเป็นประเภทสัตว์ปีกคือ นก ซึ่งพบแล้วมีไม่ต่ำกว่า 227 ชนิด เช่น นกเป็ดหงส์ นกกางเขน นกกระสาปากเหลือง นกกระสาขาว นกกระสาแดง นกยางโทนใหญ่ นกยางโทนน้อย นกยางเปีย นกยางกรอกพันธุ์จีน นกอ้ายจั่ว นกกระทง นกกาน้ำเล็ก นกปากห่าง เป็ดแดง เป็ดปักกิ่ง เป็ดหางแหลม เป็ดลาย เป็ดคับแค นกตีนเทียน นกอีโง้ง นกอีล้ำ นกพริก เหยี่ยวทุ่ง เหยี่ยวแดง เป็นต้นซึ่งนกส่วนใหญ่ที่พบเป็นนกประจำถิ่น ส่วนนกอพยพจะสามารถพบได้มากในช่วงฤดูหนาว และบริเวณที่จะสามารถพบนกได้บ่อยที่สุด คือบริเวณอ่างด้านในและด้านนอก นอกจากนกแล้วสัตว์ที่สามารถพบได้ในพื้นที่ก็จะเป็นพวกสัตว์ขนาดเล็ก พวกสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม เช่น กระรอกหลากสี กระแตธรรมดา พังพอนธรรมดา สัตว์เลื้อยคลาน เช่น กิ้งก่าหัวสีฟ้า กิ้งก่าหัวแดง งูสิงธรรมดา งูเขียวพระอินทร์ แย้ เป็นต้น

4.6 มีศักยภาพที่จะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ตามหลักเกณฑ์ คือ

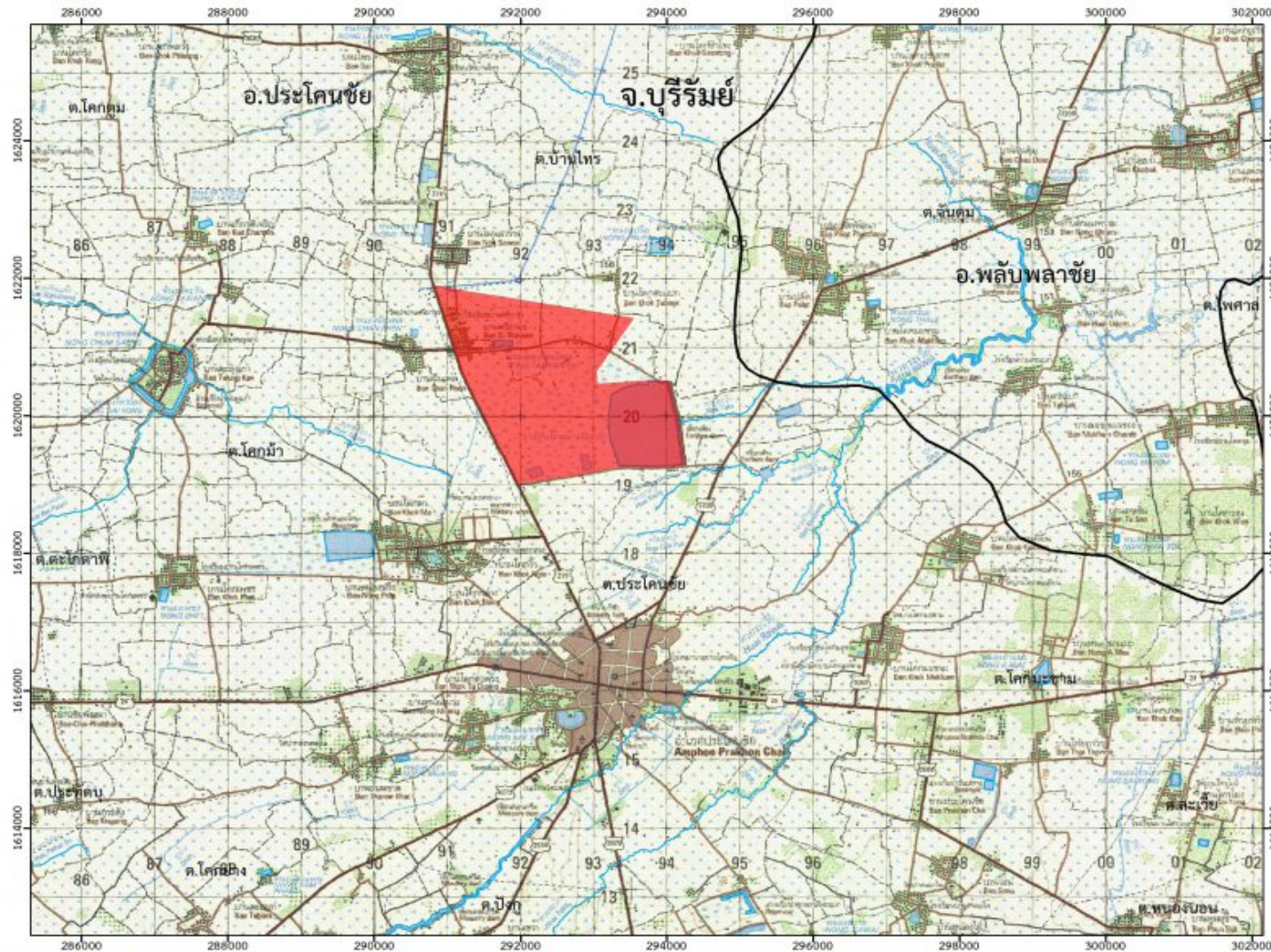
ใช้เกณฑ์การจำแนกภายใต้มาตรา 2 ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมี 4 ข้อ คือ เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกชนิดพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้น้ำในการจำแนกชนิดพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ และเกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้พันธุ์ปลาในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ โดยมีข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ มีต้นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ขึ้นกระจัดกระจาย เป็นต้นว่า เต็ง (*Shorea roxburghii*) พลวง (*Dipterocarpus uberculatus* Roxb.) มะค่าแต้ (*Sindora siamensis*) เสม็ดทุ่ง (*Lophopetalum wallichii* Kurz) พบพืชน้ำ 9 ชนิด เช่น หัวทรงกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) บัวสาย (*Nymphaealotus*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) และบัวบา (*Nymphoides indicum*) พบนกอย่างน้อย 23 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) และเป็ดก่า (*Cairina scutulata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เป็ดก่า ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) เช่น นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) และเป็ดหงส์ (*Sarkidiornis melanotos*) เป็นต้น

5. สภาพปัญหาในพื้นที่

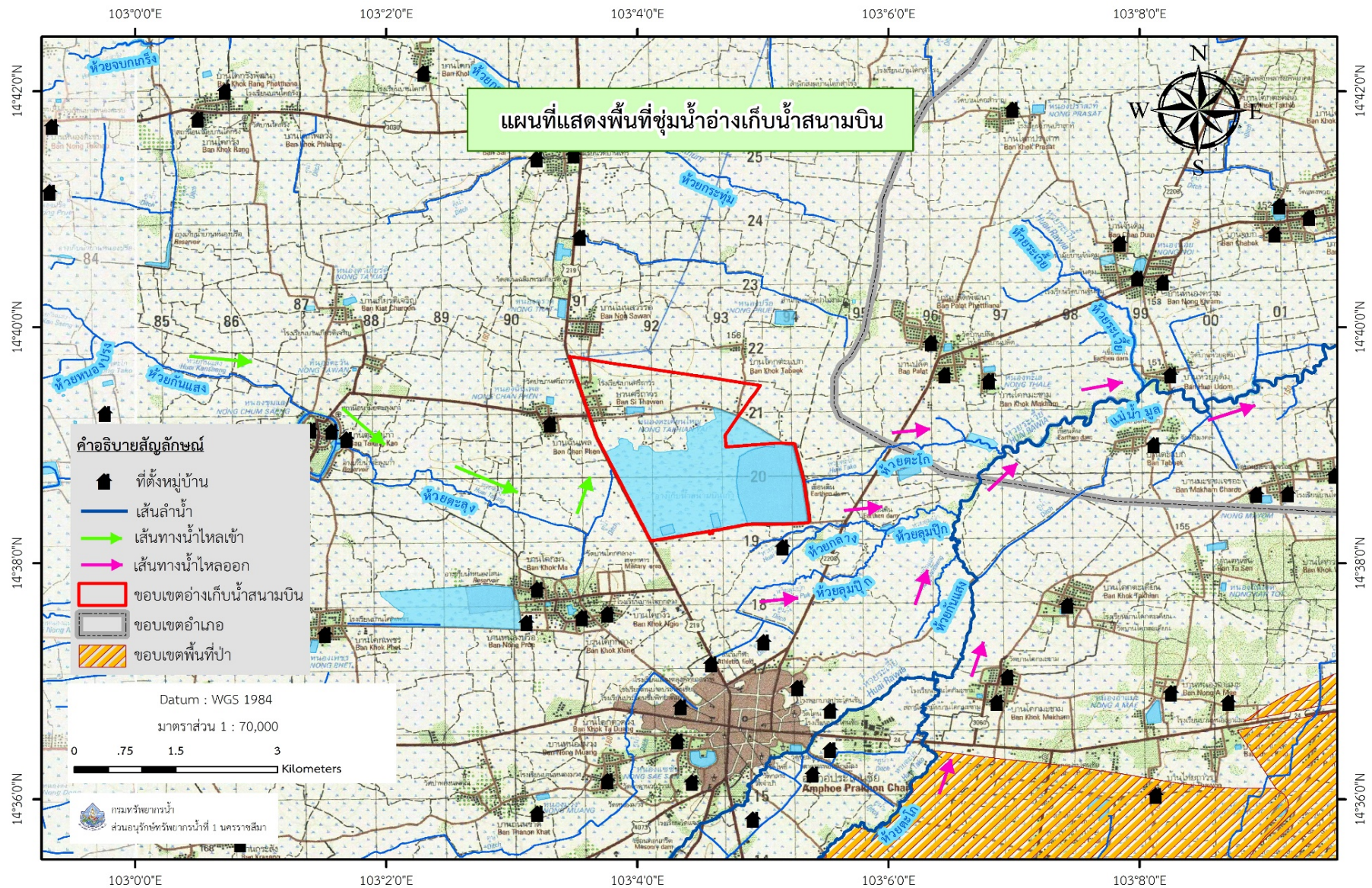
- 1) สัตว์เลี้ยงของเกษตรกร เช่น โค กระบือ เข้าไปหาอาหารซึ่งส่งผลกระทบต่อการขยายพันธุ์และแหล่งที่อยู่อาศัยของนกในพื้นที่อนุรักษ์
- 2) ราษฎรบุกรุกลักลอบเข้ามาจับปลา ในช่วงฤดูวางไข่ ซึ่งส่งผลทำให้จำนวนสัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการบุกรุกพื้นที่การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า
- 3) ช่วงฤดูแล้งมีปริมาณน้ำเหลือน้อย เนื่องจากดินเป็นดินปนหิน ไม่อุ้มน้ำ

6. แผนที่ 1:50,000

แผนที่แสดงพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน จังหวัดบุรีรัมย์

7. แผนที่พื้นที่รับน้ำ

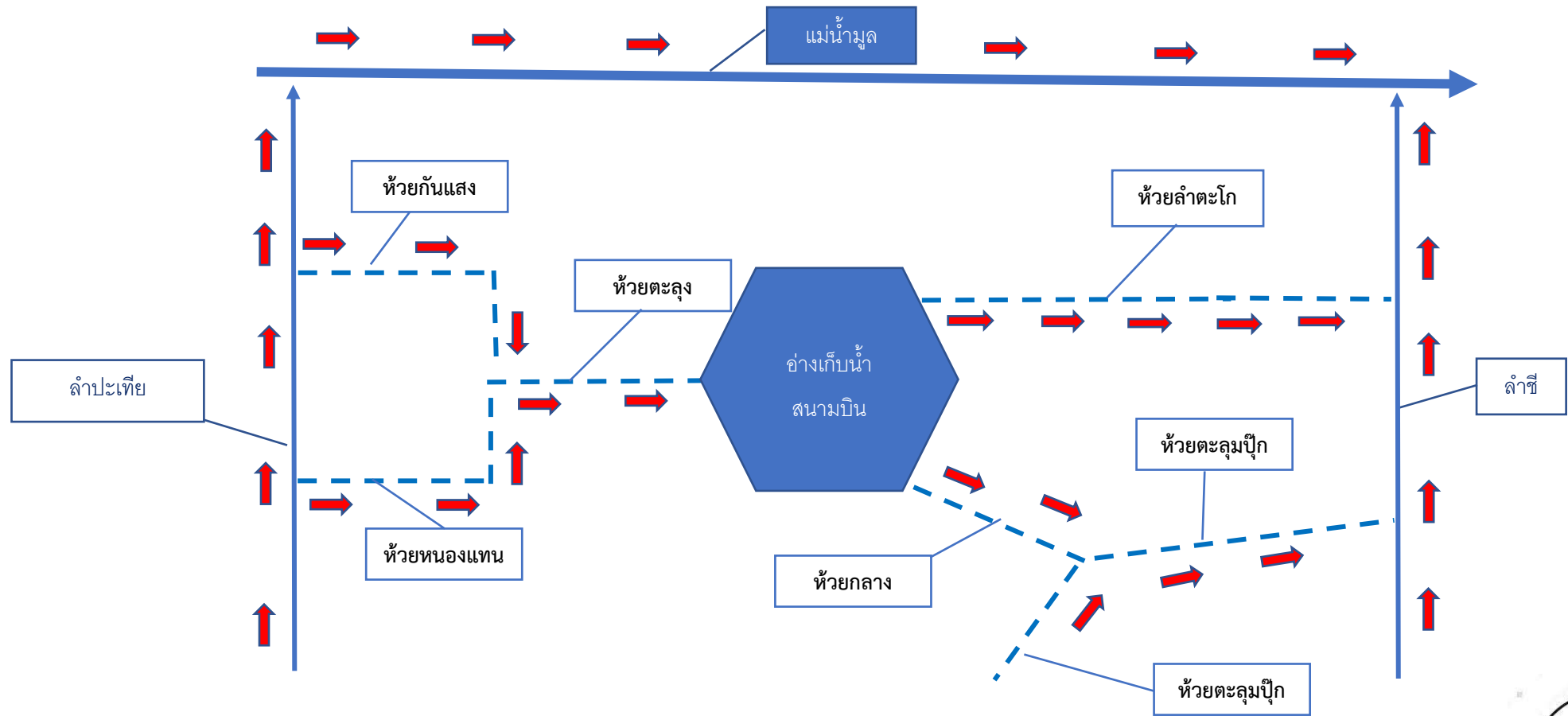

8. ผังน้ำ และตารางผังน้ำ

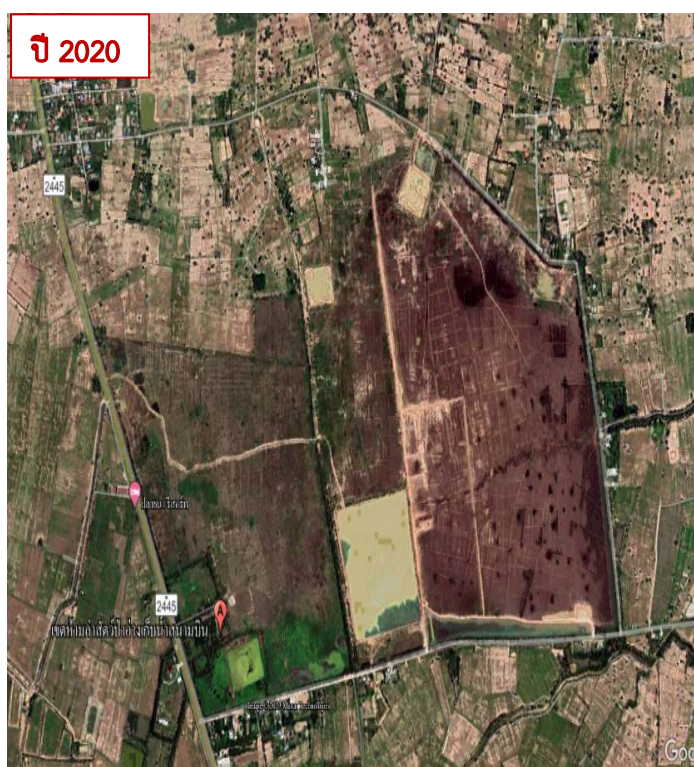
ผังน้ำมีข้อมูลดังตาราง แผนภูมิ และผังการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

ทิศ	ชื่อลำน้ำสาขา	น้ำไหลเข้า/ออก	มีต้นน้ำจาก	น้ำไหลตลอดปี/ไม่	ความกว้าง (เมตร)	ลึก (เมตร)	สภาพปัญหาของ ลำน้ำ
เหนือ	ไม่มีลำน้ำ	-	-	-	-	-	-
ใต้	ไม่มีลำน้ำ	-	-	-	-	-	-
ตะวันตก	ลำปะเทีย	ห้วยตะลุง	เทือกเขาพนมดงรัก	ไม่	20 – 23	2 – 3.5	ลำน้ำมีลักษณะตื้น เขิน และมีสิ่งกีด ขวางทางน้ำบางช่วง
ตะวันออก	ลำชี	ห้วยตะโก ห้วยกลาง	เทือกเขาพนมดงรัก	ไม่	10 - 13 12 - 15	2 - 3.5 2 – 3.5	ลำน้ำมีลักษณะตื้น เขิน และมีสิ่งกีด ขวางทางน้ำบางช่วง

9. แผนภูมิก้างปลา

10. ผังการแบ่งเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์เป็นเขตอนุรักษ์ เขตกันชน และเขตพัฒนา
ภาพการเปลี่ยนแปลงพื้นที่อ่างเก็บน้ำสนามบิน จากอดีต ถึง ปัจจุบัน

11.เขตการจัดการ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสวามิภิมโบ่งแบ่งเขตการจัดการเป็น 3 เขตการจัดการ ได้แก่

11.1 เขตแกนกลาง (Core area) คือ พื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ครอบคลุมคุณลักษณะทางนิเวศของเป้าหมายการอนุรักษ์ให้มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ถูกรบกวนน้อยที่สุด โดยกิจกรรมที่ให้ดำเนินการได้ ได้แก่

- 1) การศึกษาวิจัย
- 2) การนันทนาการเชิงนิเวศ
- 3) การฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม
- 4) การลาดตระเวนเชิงคุณภาพ
- 5) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

11.2 เขตแนวกันชน (Buffer zone) คือ พื้นที่ล้อมรอบเขตแกนกลางจนถึงรอบแนวเขต มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ หรือส่งผลกระทบต่อเป้าหมายการอนุรักษ์น้อย โดยกิจกรรมที่ให้ดำเนินการได้ ได้แก่

- 1) การตั้งที่ทำการ
- 2) การศึกษาวิจัย
- 3) การนันทนาการเชิงนิเวศ
- 4) การจัดทำ ปรับปรุง แหล่งน้ำแหล่งอาหารของสัตว์ป่า
- 5) การฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม
- 6) การลาดตระเวนเชิงคุณภาพ
- 7) การเก็บหาของป่า (ตามวิถีชีวิต) ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายฉบับอื่น
- 8) การประกอบกิจกรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่น

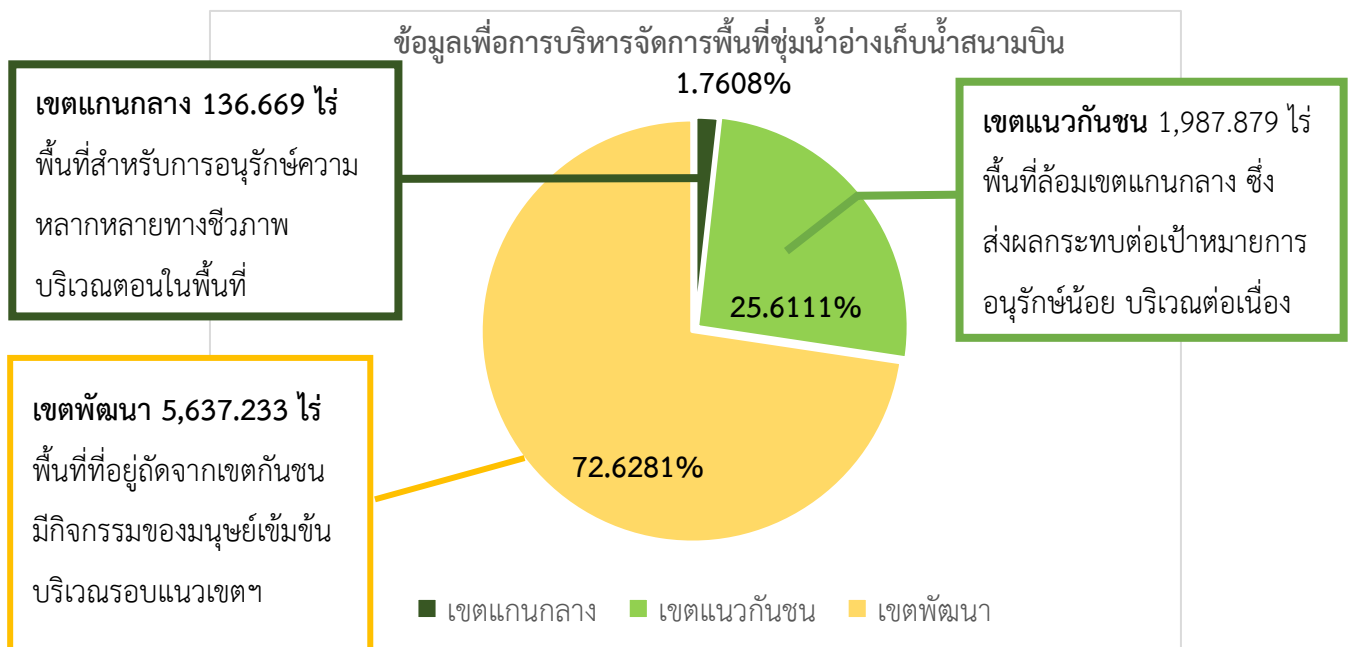
11.3 เขตพัฒนา (Transition Area) คือ พื้นที่ที่อยู่ถัดจากเขตกันชน มีกิจกรรมของมนุษย์เข้มข้น และเป็นที่ตั้งหรือพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานราชการอื่นๆ โดยกิจกรรมที่ให้ดำเนินการได้ ได้แก่

- 1) กิจกรรมตามภารกิจของหน่วยงานราชการอื่น หรือเอกชน
- 2) ติดตามและผลักดันสัตว์ป่าที่ออกนอกพื้นที่บริเวณประชาชน
- 3) ลาดตระเวนรอบแนวเขต

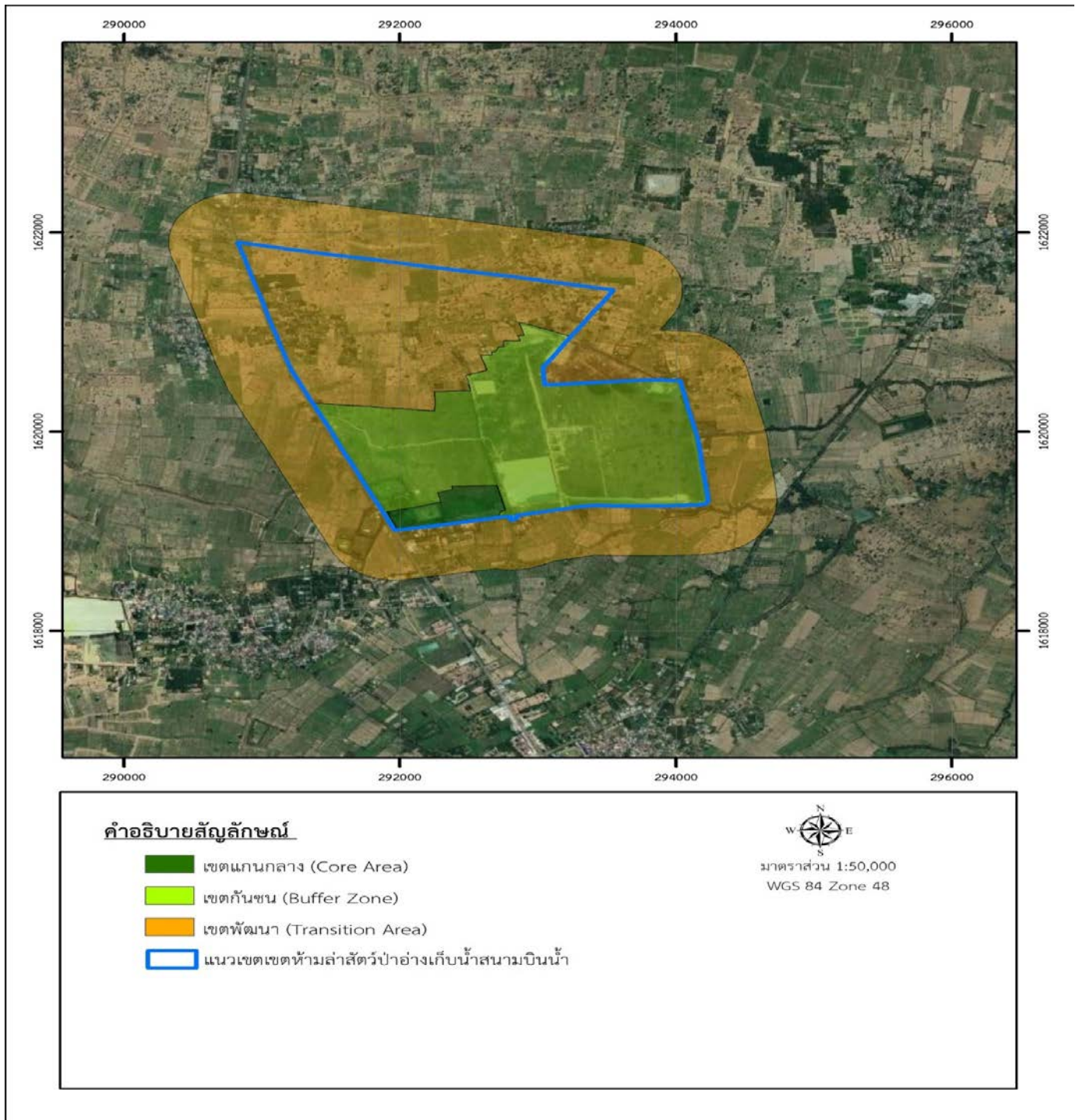
ตารางแสดงการแบ่งเขตการจัดการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน

เขตการจัดการ	บริเวณ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
1. เขตแกนกลาง (Core area) 	พื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ บริเวณตอนในพื้นที่	136.669	1.7608
2. เขตแนวกันชน (Buffer zone) 	พื้นที่ล้อมเขตแกนกลาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเป้าหมายการอนุรักษ์น้อย บริเวณต่อเนื่องจากเขตแกนกลางจนถึงแนวเขตฯ	1,987.879	25.6111
3. เขตพัฒนา (Transition Area) 	พื้นที่ที่อยู่ถัดจากเขตกันชน มีกิจกรรมของมนุษย์เข้มข้น บริเวณรอบแนวเขตฯ	5,637.233	72.6281

หมายเหตุ : พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน (Shapefile) เนื้อที่ 2,124.548 ไร่ และพื้นที่รอบแนวเขตเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน เนื้อที่ 5,637.233 ไร่ รวมขอบเขตพื้นที่วางแผน 7,761.781 ไร่

การจำแนกพื้นที่ตาม Zone พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยใช้เทคนิค Remote sensing

12. ภาพลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

13. อ้างอิง

1. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณพ.ศ.2565 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสวามิโน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 (นครราชสีมา) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
2. <http://streff.dwr.go.th/> กรมทรัพยากรน้ำ
3. [พื้นที่ชุ่มน้ำ \(Wetlands For Thai\) กรมทรัพยากรน้ำ \(dwr.go.th\)](#)